

Οικονομικές επιπτώσεις του COVID-19 στη Κρήτη

Οι επιχειρήσεις της Κρήτης επιθυμούν να αναπτυχθούν ακόμα περισσότερο μέσω επενδύσεων, σε σχέση με την ψηφιακή οικονομία και τις ψηφιακές υπηρεσίες. Είναι ενθαρρυντικό ότι δεν συνδέουν την ψηφιακή μετάβαση της επιχείρησης με μείωση του υφιστάμενου προσωπικού τους. Αντιθέτως, το 85% των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην έρευνα θεωρούν ότι το προσωπικό θα πρέπει να παραμείνει είτε ακόμα να αυξηθεί, τονίζει ο Δρ. Χρήστος Φλώρος Αντιπρύτανης Έρευνας και Δια Βίου Εκπαίδευσης και Καθηγητής Χρηματοοικονομικής στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, στο Κρητών Επιχειρείν.

Πως αντέδρασαν οι επιχειρήσεις της Κρήτης, στο παγκόσμιο σοκ της πανδημίας;

Αναμφίβολα ο επιχειρηματικός κόσμος της Κρήτης αιφνιδιάστηκε από την εμφάνιση της πανδημίας και, όπως σωστά αναφέρατε, το σοκ που υπέστη από τις επιπτώσεις της ήταν πολύ μεγάλο. Οι λειτουργίες των επιχειρήσεων επηρεάστηκαν από την οικονομική ύφεση λόγω του κορονοϊού. Αυτές αφορούσαν τη δυσκολία προμήθειας αγαθών, την ακύρωση παραγγελιών, την αδυναμία απασχόλησης προσωπικού κλπ. Συγκεκριμένα, η λειτουργία των επιχειρήσεων βρέθηκε σε πολύ χαμηλό επίπεδο και μόλις κατάφεραν να λειτουργήσουν από την έναρξη της

πανδημίας το Μάρτιο του 2020. Εντούτοις, σε πολύ σύντομο χρόνο, οι επιχειρήσεις υποχρεώθηκαν να αναπτύξουν γρήγορα αντανάκλαστικά για να μπορέσουν να προσαρμοστούν σε εντελώς νέα δεδομένα, με διαφορετικά πρωτόκολλα λειτουργίας αλλά και με εκσυγχρονισμό του ψηφιακού τους εξοπλισμού ή ακόμα με τροποποίηση των αντικειμένων δραστηριότητάς τους. Όμως, όπως δείχνουν τα μέχρι τώρα αποτελέσματα της έρευνας, οι επιχειρήσεις της Κρήτης άντεξαν. Με πολύ προσπάθεια, υπομονή και ψυχραιμία στις επαγγελματικές αποφάσεις τους, κατάφεραν να επιβιώσουν και να συνεχίσουν να λειτουργούν. Στα ενδιάμεσα αποτελέσματα της

έρευνας, που διεξάγεται από το Εργαστήριο Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής Διοίκησης (LAFIM) του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου (ΕΛΜΕΠΑ), στο πλαίσιο της προγραμματικής σύμβασης με την Περιφέρεια Κρήτης για την εκτέλεση του ερευνητικού έργου με τίτλο «Οικονομικές επιπτώσεις από την Πανδημία COVID-19 στη Κρήτη (ΟΕΠ)», η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων της Κρήτης αναγνωρίζει τον αντίκτυπο των επιπτώσεων στις επιχειρηματικές δραστηριότητες τους αλλά δηλώνουν ότι κατάφεραν να διατηρηθούν σε μια δύσκολη εποχή που χαρακτηρίζεται από υψηλή αβεβαιότητα. Ο επιχειρηματικός κόσμος της Κρήτης θεωρεί ότι ο εμβολιασμός κατά της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19 συμβάλει σημαντικά στην ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων τους, ανεξάρτητα από το αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης, το μέγεθος αυτής ή τον τόπο δραστηριότητας.

Ποια η θέση των επιχειρήσεων στην αποπληρωμή των ρυθμίσεων ασφαλιστικών, φορολογικών, αναστολών κεφαλαίου και λοιπών υποχρεώσεων;

Υπάρχει βεβαιωμένη καθυστέρηση στην εξόφληση των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων και γίνεται μεγάλη προσπάθεια για την ικανοποίηση τους. Η έλλειψη ρευστότητας που παρατηρήθηκε στα ταμεία τους, είτε λόγω μείωσης του τζίρου των εσόδων είτε λόγω μη είσπραξης απαιτήσεων, αποτυπώνεται σε καθυστερημένες καταβολές. Τα μέτρα στήριξης και ενίσχυσης των επιχειρήσεων ήταν σημαντικά, και συνέβαλαν στη διατήρησή τους σε μια δύσκολη εποχή ύφεσης λόγω της υγειονομικής κρίσης. Όμως τα μέτρα αυτά δεν φαίνεται να καλύπτουν πλήρως τις τρέχουσες ανάγκες των επιχειρήσεων, οι οποίες πολλαπλασιάζονται όσο η πανδημία και το κλίμα αβεβαιότητας συνεχίζεται. Θα πρέπει να δοθούν κίνητρα αύξησης της κατανάλωσης, που σε συνδυασμό με τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων, θα λειτουργήσουν θετικά στη προσπάθεια ανάκαμψης της οικονομίας. Για παράδειγμα, με μείωση του υψηλού ΦΠΑ 24% θα ενισχυθούν τα έσοδα των επιχειρήσεων, και επομένως θα μπορούν να ανταπεξέλθουν καλύτερα στις υποχρεώσεις τους, ενώ θα έρθει πιο γρήγορα η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Ποια η ρευστότητα των εταιρειών από την τουριστική αύξηση το 2021;

Η έρευνα αποδεικνύει την οικονομική ύφεση το 2020 (σε σχέση με το 2019), και τη προσπάθεια ανάκαμψης το 2021. Η τουριστική δραστηριότητα ανακάμπτει όπως φαίνεται στα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, και αυτό αφορά κυρίως τον κλάδο των

Δρ. Χρήστος Φλώρος Αντιπρύτανης Έρευνας & Δια Βίου Εκπαίδευσης Καθηγητής Χρηματοοικονομικής στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής ΕΛΜΕΠΑ

καταλυμάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, καταγράφεται σημαντική αύξηση στο κύκλο εργασιών των καταλυμάτων για το β' τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020 για όλους τους νομούς της Κρήτης. Αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό, και επιβεβαιώνει το αποτέλεσμα του ερωτηματολογίου της έρευνας μας, ότι δηλαδή, ο εμβολιασμός συμβάλει στην ανάκαμψη των επιχειρήσεων και της τοπικής οικονομίας.

Πως αντιμετωπίζεται η ψηφιακή μετάβαση από τους επιχειρηματίες και ποιες επιπτώσεις στο εργατικό δυναμικό του νησιού;

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων κρίνεται πλέον αναπόφευκτος και επομένως οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι θα πρέπει να επισπεύσουν τις διαδικασίες εκσυγχρονισμού τους στο άμεσο διάστημα. Οι επιχειρήσεις της Κρήτης επιθυμούν να αναπτυχθούν ακόμα περισσότερο μέσω επενδύσεων, σε σχέση με την ψηφιακή οικονομία και τις ψηφιακές υπηρεσίες. Είναι ενθαρρυντικό ότι δεν συνδέουν την ψηφιακή μετάβαση της επιχείρησης με μείωση του υφιστάμενου προσωπικού τους. Αντιθέτως, το 85% των επιχειρήσεων που συμμε-

τέχουν στην έρευνα θεωρούν ότι το προσωπικό θα πρέπει να παραμείνει είτε ακόμα να αυξηθεί. Αυτό πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα. Η προσπάθεια διατήρησης των θέσεων εργασίας, αλλά και αύξησης της απασχόλησης με συγκεκριμένα μέτρα στήριξης, θα βοηθήσουν σημαντικά τη προσπάθεια για οικονομική ανάκαμψη. Μια αναπτυγμένη οικονομία σημαίνει ουσιαστικά αύξηση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας αλλά και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, κάτι που όπως φαίνεται γνωρίζουν καλά και αποδέχονται οι επιχειρηματίες της Κρήτης.

Ποιος ο ρόλος των τραπεζών αλλά και του μη τραπεζικού χρηματοπιστωτικού τομέα, στην στήριξη των επιχειρήσεων;

Ο ρόλος των τραπεζών είναι πολύ σημαντικός στη διαχείριση των επιπτώσεων της πανδημίας. Ένας βασικός λόγος στην καθυστέρηση πληρωμών των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων είναι η αδυναμία πρόσβασης σε τραπεζικά προϊόντα χρηματοδοτήσεων είτε γιατί δεν πληρούν τις αυστηρές προϋποθέσεις των όρων χρηματοδότησης είτε γιατί θεωρούν ότι δεν θα μπορούν να ανταπεξέλθουν στις αντίστοιχες υποχρεώσεις προς τις τράπεζες. Συνεπώς, οι ελληνικές τράπεζες πρέπει να επανεξετάσουν την

πολιτική χρηματοδότησης και να σταθούν δίπλα στις επιχειρήσεις και στις ανάγκες τους. Με έμπρακτη οικονομική ενίσχυση από τις τράπεζες, θα αυξηθεί η ρευστότητα των επιχειρήσεων και θα μπορέσουν να επανέλθουν πιο γρήγορα σε ρυθμούς ανάπτυξης. Σε αυτό θα συμβάλει καθοριστικά το πρόγραμμα ενίσχυσης νέων επενδύσεων μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης με δανειοδότηση από το «Ελλάδα 2.0» για την υλοποίηση σχεδίων που θα αφορούν τη πράσινη μετάβαση, τον ψηφιακό μετασχηματισμό, τη καινοτομία - έρευνα και ανάπτυξη, την ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας μέσω συνεργασιών και συνενώσεων και την εξωστρέφεια. Είναι γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν πλέον ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα, και επομένως αναμένουμε όλοι να δούμε ένα ισχυρό πλαίσιο στήριξης των επιχειρήσεων. Επίσης, οι επιχειρήσεις ζητάνε βοήθεια μέσω άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως προγράμματα ΕΣΠΑ, τα οποία θεωρούν χρήσιμα για την ανάπτυξη τους στη μετά COVID-19 εποχή.

Ποιο το κίνητρο δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και σε ποιους τομείς εμφανίζεται;

Το βασικό συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι, οι επιχειρήσεις της Κρήτης άντεξαν στην εποχή της πανδημίας και κυρίως το 2020 που υπήρχαν μεγάλες δυσκολίες λόγω των lockdowns. Έδειξαν υπομονή, όμως τώρα ζητάνε ενίσχυση για τα επόμενα δύο έτη με φορολογικά μέτρα αλλά και εύκολη πρόσβαση σε δανεισμό. Είναι γεγονός ότι, η κρίση φέρνει ευκαιρίες και βλέπουμε νέες επιχειρήσεις που ιδρύονται. Αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο, η βιβλιογραφία το καταγράφει και σε άλλες κρίσεις. Στην Κρήτη, οι νέες επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν στην εποχή της πανδημίας του COVID-19 αφορούν κυρίως τη γεωργία, όπου νέες επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν είτε για να εκμεταλλευτούν τα νέα μέτρα στήριξης, είτε γιατί βλέπουν ευκαιρίες όπως αναφέρθηκαν παραπάνω. Έτσι, η πανδημία μπορεί να έπληξε τις υφιστάμενες επιχειρήσεις αλλά, μέσα από την διαμόρφωση μιας νέας αγοράς, έδωσε περιθώρια ανάπτυξης σε νέους-σύγχρονους τομείς. Και αυτό είναι πλέον καταγεγραμμένο στατιστικά καθώς οι εγγραφές νέων επιχειρήσεων για το β' τρίμηνο του 2021 παρουσίασαν αύξηση 71% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020 (με μονοψήφιο αριθμό πτωχεύσεων). Αυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό, καθώς ο επιχειρηματικός κόσμος ανανεώνεται και μπορεί, μέσα από σύγχρονες μορφές επιχειρηματικότητας, να αναπτυχθεί και να επιτύχει. Σε αυτό θα βοηθήσουν οι νέες φορολογικές διατάξεις για μείωση των φορολογικών συντελεστών και για προώθηση των εταιρικών μετασχηματισμών. Ο κλάδος «Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία» έχει προσελκύσει τους περισσότερους νέους επιχειρη-

ματίες. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, αυτό απεικονίζεται και στη Περιφέρεια της Κρήτης. Δεν φτάνει όμως να καταγράψουμε νέες επιχειρήσεις, αλλά θα πρέπει αυτές να είναι βιώσιμες και να ενισχύουν τη τοπική οικονομία. Εδώ θα πρέπει να δούμε ένα νέο σύγχρονο μοντέλο παραγωγής που θα βασίζεται στην ανάπτυξη της νεοφυούς επιχειρηματικότητας. Οι νέες επιχειρήσεις θα πρέπει να αξιοποιήσουν σύγχρονες τεχνολογίες και καινοτομίες για να συμβάλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας.

Ποιες λύσεις προκύπτουν από την έρευνα για την βιωσιμότητα και ανάπτυξη;

Οι επιχειρηματίες θεωρούν ότι τα μέτρα στήριξης ήταν σημαντικά, όμως απαιτούν επιπρόσθετα μέτρα. Με λίγα λόγια, έχουν αντιληφθεί ότι η εποχή αλλάζει και έτσι αναγνωρίζουν ότι θα πρέπει να επενδύσουν σε νέες τεχνολογίες. Επίσης, θεωρούν ότι εντός δύο ετών η επιχείρησή τους θα μπορεί να επιστρέψει σε κανονικό επίπεδο λειτουργίας, φτάνει να υπάρξουν επιπλέον μέτρα στήριξης όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, τα οποία θα δώσουν λύσεις στα προβλήματα που προέκυψαν από τη πανδημία. Η οικονομική βιωσιμότητα και ανάπτυξη των επιχειρήσεων δεν θα είναι αποτέλεσμα υιοθέτησης μιας μόνο λύσης αλλά πολλών διαφορετικών παραμέτρων. Οι ελληνικές επιχειρήσεις οφείλουν να επενδύσουν στο ψηφιακό μετασχηματισμό με χρηματοδότηση δράσεων μέσα από το Ταμείο Ανάκαμψης. Επίσης, είναι αναγκαία η συμμετοχή των τραπεζών στις χρηματοδοτικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων ώστε να θωρακισθεί η ανταγωνιστικότητα τους στις νέες επιχειρηματικές προκλήσεις και στο σύγχρονο περιβάλλον που καθιερώνεται μέσα από την επίδραση της κλιματικής αλλαγής. Οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν μπορούν να παραμείνουν απλοί παρατηρητές στα νέα δεδομένα αλλά οφείλουν και πρέπει να ακολουθήσουν τις διεθνείς αναγνωρισμένες επιχειρηματικές πρακτικές που θα τις βοηθήσουν να δραστηριοποιηθούν με προοπτικές ανάπτυξης και βιωσιμότητας. Η υιοθέτηση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών (τεχνητή νοημοσύνη, ρομποτική) θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής και επομένως θα ενισχύσει σημαντικά τις επιχειρηματικές αποφάσεις. Κλειδί στην αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης είναι και η επιστημονική έρευνα, η οποία είναι η ατμομηχανή της ανάπτυξης- θα πρέπει να ενταθεί η διασύνδεση της έρευνας με τις επιχειρήσεις. Στόχος είναι η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας να έρθει μέσω της αύξησης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στη προσπάθεια αναβάθμισης της οικονομίας ακολουθώντας σύγχρονες πρακτικές.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Δρ. Χρήστος Φλώρος είναι Αντιπρύτανης Έρευνας και Δια Βίου Εκπαίδευσης και Καθηγητής Χρηματοοικονομικής στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου. Επίσης, είναι Διευθυντής του θεσμοθετημένου Ερευνητικού Εργαστηρίου στη "Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση" (LAFIM), καθώς και των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών στη "Λογιστική και Ελεγκτική" και στη "Χρηματοοικονομική Διοίκηση", ενώ υπήρξε Πρόεδρος του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής τη περίοδο 2015-2017. Είναι κάτοχος Διδακτορικού στη Χρηματοοικονομική (PhD, Swansea University) και Μεταπτυχιακών Τίτλων στα Μαθηματικά (MSc, University of Portsmouth) και τα Οικονομικά των Επιχειρήσεων (MA, University of Portsmouth), καθώς επίσης και Πτυχίου στα Μαθηματικά και την Επιχειρησιακή Έρευνα (BSc, University of Brighton). Τα κύρια ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν σύγχρονα θέματα χρηματοοικονομικής διοίκησης, χρηματοοικονομικά παράγωγα, χρηματοοικονομική οικονομμετρία, σύγχρονη τραπεζική και εφαρμοσμένη οικονομική. Το ερευνητικό του έργο διακρίνεται από τον υψηλό αριθμό των ετεροαναφορών (4089, h-index 33), ενώ ο ίδιος συμπεριλαμβάνεται στους κορυφαίους ακαδημαϊκούς οικονομολόγους της Ελλάδας σύμφωνα με τη κατάταξη του RePEc/IDEAS. Έχει δημοσιεύσει πάνω από 100 άρθρα σε πολλά διεθνή επιστημονικά περιοδικά υψηλού κύρους, έχει παρουσιάσει πλήθος ερευνητικών εργασιών σε Διεθνή επιστημονικά συνέδρια, ενώ έχει πάρει μέρος ως Προσκεκλημένος ομιλητής (Keynote Speaker) και συμμετάσχει σε πολλές επιστημονικές επιτροπές Διεθνών Συνεδρίων. Ο Καθηγητής Χρήστος Φλώρος έχει ολοκληρώσει διάφορα ερευνητικά έργα ως συντονιστής και κύριος ερευνητής (Αρχιμήδης, ΓΓΕΤ κλπ.), ενώ έχει επιβλέψει με επιτυχία μεταδιδάκτορες και διδακτορικούς φοιτητές. Επίσης, έχει δημοσιεύσει τρία ακαδημαϊκά βιβλία σε "Χρηματοοικονομικά Παράγωγα" (Εκδόσεις ΔΙΣΙΓΜΑ, 2015), "Modelling and Forecasting High Frequency Financial Data" (Εκδόσεις Palgrave Macmillan, 2015), "The Greek Debt Crisis- In quest of Growth at Times of Austerity" (Εκδόσεις Palgrave Macmillan, 2017) και "Applications in Energy Finance" (Εκδόσεις Springer, 2022) ενώ έχει επιμεληθεί άλλα τρία βιβλία στη Χρηματοοικονομική (Εκδόσεις Broken Hill). Είναι μέλος της Ακαδημίας Ανώτατης Εκπαίδευσης της Μεγ. Βρετανίας και του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος. Το ερευνητικό του έργο έχει βραβευθεί από τον Εκδοτικό οίκο Emerald, ενώ έχει τιμηθεί για την συνεισφορά του από τον Σύνδεσμο Επιστημόνων Χρηματοοικονομικής και Λογιστικής Ελλάδος (HFAA).

Τηλ.: 210 3301 604
 Fax: 210 3847 356
 e-mail: mpotzakis@gmail.com
 Τζαβέλλα 10, Αθήνα

Ειδικές τιμές
 για Κρήτες
 και Συλλόγους

**ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
 ΑΦΟΙ ΜΠΟΤΖΑΚΗ**

ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ OFFSET ΑΦΙΣΕΣ ΒΙΒΛΙΑ Menu Φ
 ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ Σ
 ΑΥΤΟΚΟΛΗΤΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΣΟΥΒΕΡ Flyers Ο
 ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ FOLDER ΣΥ
 ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΚΟΥΠΟΝΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΟΧΑΡΤΑ
 ΜΠΛΟΚ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ Door Hangers ΦΑΚΕΛΑ
 ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ Posters ΣΟΥΠΛΑ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΕΚΤΥ
 ΕΥΧΕΤΗΡΙΕΣ ΚΑΡΤΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΙΧΟΥ Ρο
 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΡΤΕΣ ΕΤΙΚΕΤΕΣ ΑΥΤΟΓΡΑ
 service book ΣΥΝΤΑΓΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΤΑ
 ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΑΚΕΛΟΙ ΑΛΛΗΛΟΓΡ
 ΑΥΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ Flyers ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ Ε
 ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΕΚΘΕΣΩΝ
 ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΡΤ ΠΟΣΤΑΛ
 ΦΑΚΕΛΟΙ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ Flyers ΦΥΛΛΑΔΙΑ